

POSTMODERNİZM VE EĞİTİM

Latife KIRBAŞOĞLU KILIÇ*

Bora BAYRAM**

Özet

Son yıllarda modernizmin eleştirisiyle adını sıkça duyduğumuz bir söylem dikkatleri üzerine çekmektedir: postmodernizm. Sanayi sonrası toplumların var oluş sürecinin doğurduğu bu kavram, eleştirisi ve vadettikleriyle hayli iddialı bir perspektif çizmektedir. Özgürlük, eşitlik ve adalet kavramlarına yeni bir bakış kazandıran postmodern tavır, sanattan sosyolojiye dek yankılarını çok çeşitli alanlarda hissedebileceğimiz yeniliklerle yüklü şekilde hayatımıza girmiştir. Postmodernizmin şüphesiz eğitim üzerine de etkisi olmuştur. Buna göre öğrenciyi bir birey olarak merkeze alıp öğretmenin rehber olarak öne çıktığı yeni bir ortam tasavvur edilmiştir. Öğrencinin kendi öğrenmelerini kendinin yapılandırması, okullarına seçime dayalı alternatif konular sunması ortaya atılan en önemli yenilikler olarak dikkat çekmektedir.

Postmodern yaklaşımın eğitim sürecine dâhil edilmesiyle eğitimli insanın algısı da değişmiştir. Temel alanlarda sağlanan öğrenmelerin eğitimli birey için artık yeterli olarak görülmediği yeni bir yaklaşımın kapılarının aralandığı bu süreçte eğitimli birey, kitle iletişim araçlarının etkili şekilde kullanımına vakıf niteliklere sahip olmalıdır. Bu bağlamda bireyin yeteneklerine göre en iddialı olduğu alanlarda eğitim yapılması gerekliliği öğretim yöntemlerinde de ciddi bir sorgulamayı gerekli kılmıştır. Çalışmamızda bu gereklilikler çerçevesinde postmodernizm kavramı ve onun eğitimle ilişkisi irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Postmodernizm, eğitim, yapılandırmacılık.

POSTMODERNISM AND EDUCATION

Abstract

In recent years, a statement whose name we hear frequently with the criticism of modernism has attracted attention on itself: postmodernism. This statement which was brought about with the reborn process of the societies after industrialization draws a challenging perspective with its criticism and the things it promises. The postmodern attitude creating a new perspective to the terms of freedom, equality and justice has come into our lives intensively with the innovations and we can see its reflections in various fields; from art to sociology. Postmodernism has, beyond any doubt, effects on education. A new education environment in which the student is in the center of education as an individual and the teacher is a guide has been thought. The student's constructing his own learning, presenting alternative subject based on the student's choice by schools are considered to be the most important innovations.

With the integration of postmodernism approach into education, the perception of literate people has changed. In this process which creates a new approach and with which it is seen that the trainings on the basic skills are not enough for the literate individual, the individual should have the skills to

---

* Yrd. Doç. Dr.; Atatürk Üniversitesi, KKEF, Türkçe Eğitimi Bölümü, latifekilic@atauni.edu.tr.

** Okutman; Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü, bborabayram@gmail.com.

use mass media effectively. In this sense, the necessity to train individual according to his predominant skills makes it essential to question the teaching approaches. This study analyses the term of postmodernism and its relationship with education within the scope of these necessities.

Keywords: Postmodernism, education, constructivism.

Giriş:

Günümüzde eğitim-öğretim alanındaki değişme ve gelişmeler, konunun uzmanlarını yeni araştırmalar yapmaya, ortaya konan gelişmeleri eğitim-öğretim ortamında uygulamaya sevk etmiştir.

Bugün pek çok mecrada eğitime yansımalarının irdelenmesi hususunda en çok dikkat çeken başlık postmodernizmdir. Tezcan'a göre kültürel bağlamda yeni biçimsel özelliklere, yeni bir toplumsal yaşam şekline ve yeni bir ekonomik düzene işaret eden postmodernizmin ne olduğu hakkında birbirinden farklı görüşler ileri sürülmüştür (Tezcan, 1993: 39). Sanattan edebiyata, sinemadan resim, mimari ve sosyolojiye dek üzerinde pek çok araştırmanın yazılıp çizildiği postmodernizmle ilgili olarak çalışmamızda postmodernizmin eğitim üzerindeki etkileri çerçevesinde bir değerlendirme yapılacaktır.

Modernizmin sorgulanmadan kabul edilmesi gereken evrensel değerleri temsil ettiği görüşüne soru işaretleriyle yaklaşan ve bunu reddeden postmodernizm, günümüz eğitiminin güncellenmiş formatlarıyla, yeni nesle alternatif eğitim yaşantıları sunmaktadır. Akpınar, bir yazısında "Mevcut yapıdaki (modernist-pozitivist) eğitim sistemi ve okullar, daha önceleri veya başka yerlerde başarılı olmuş olsalar bile, bugün ülkemizde işlevsel değildirlir; okullarımız bugünün okulları değildir artık." (Akpınar, 2010: 138) derken hâlihazırdaki eğitim kurumlarının sorunlarına ilişkin aykırı bir bakış açısının sürece katkı yapabileceğini vurgular. Bu aykırı bakış açılarından biri de "postmodern bakış"tır.

Postmodernizmin Kavramsal Yapısı:

Türkiye'de 90'lı yıllardan itibaren tartışılmaya başlanan postmodernizm, kelime olarak "post" ön takısı alan "modern" kelimesiyle ilişkilidir. "Modernizm sonrası" olarak nitelenebilecek olan bu sözü daha doğru ifade etmek için modernizmi kavramak yerinde olacaktır. Kelime anlamı olarak "çağdaş, asri" anlamlarını taşıyan modern terimi eski olandan yeni olana geçişi ifade etmek amacıyla kullanılmıştır (Kale, 1995: 282). Bir yaşam ve düşünce biçimini de ifade eden modernizm metalleşme, mekanikleşme ve teknoloji gibi kavramlar çerçevesinde sanayi toplumu anlayışına ait bir söylemdir.

1950'li yıllarda kapanan modernizm ve modern dönem yerini sanayi sonrası toplumu ifade eden yeni bir söylem olarak postmodernizme bırakmıştır. Nitekim postmodernizm,

modernizmin belirli kalıplar içinde ekletisizmin nidasıyla kabul görür: “Her şey gider.” Modernizmin akıl, bilim, nesnellik ve evrensellik önceliğine vurgu yapan anlayışı karşısında postmodernizm bilginin özneliğini, yerelliğini, yeniden yapılandırılmasını öne çıkarmıştır. Postmodernizmi kültürel açıdan yeni biçimsel özelliklere, yeni bir toplumsal yaşam tipine ve yeni bir ekonomik düzene işaret eden bir dönem olarak ifade eden Tezcan’a göre modernizm, artık aşılmıştır (Tezcan, 1993: 39).

Modernizm, doğrunun tek olamayacağı anlayışından yola çıkarak göreceliliğe önem verir. Zira kesin doğru, salt gerçeklik fikri gibi modernizme dair tek yol anlayışı ciddi şekilde eleştirilmiştir. Postmodern anlayışta kalıplara, sabit fikirliliklere yer yoktur.

“Ne olsa gider” anlayışıyla ekletisizmin çoğulcu bakışına itibar eden postmodernizm, her türlü fikre, eleştiriye ve mevcudata da meşru bir anlayış kazandırır. Kurt, bir yazısında postmodern eğitim anlayışının, tarihsel olarak ayrıcalıklı ve ezik grupların insan var oluşu ve radikal demokrasi olasılığını güçlendiren sosyal değişimlere katkı verirken, kendini ifadeye ve farklılığın önemini vurgulayan yönüne işaret ederek çoğulcu bakışa dikkatleri çeker (Kurt, 2009: 89).

Bireyci anlayış ekseninde postmodernizm, özgün düşünmeye, doğrunun tek ve vazgeçilmez olmadığı gerçeğine önem verir. Aydın’a göre: “Postmodernizmin gerçekliği sürekli evrildiği, ona ilişkin değişmez bilgilerin bulunmadığı savları iki açıdan önemlidir. İlki gerçekliğe ilişkin imgemizi sürekli eleştiriye açık tutmamızı sağlaması ve yeni açılımlara olanak vermesi, ikincisiyse farklı yaratıcı düşünceleri desteklememiz gerçekliğine işaret etmesidir” (Aydın, 2006: 5). Zira her şey değişir. Dolayısıyla doğru, çeşitlenebilen bir niteliğe sahiptir. Bu bağlamda postmodernizm herkese eylemlerinde, fikirlerinde serbestlik tanıyarak öznel bakışı yüceltir.

Farklılıklara da yaşama hakkı tanıyan postmodernizm, “yorumsamacılık” ilkesi kapsamında herkesin bir metni kendine göre anlamlandırabileceğini metinlerdeki anlamın ne olduğu hususunda ortak bir karara varmanın bir yanılgı olabileceğini ileri sürer. Eğer anlam aramak gerekirse bu, metindeki sözcük kodlarında değil, öznde aranmalıdır. Çünkü tek bir anlam yoktur, özne kadar anlam vardır.

Bu düşünce alımlama estetiği bağlamında postmodern bakış açısıyla örtüşmektedir. Alımlama estetiğine göre her okur, metin karşısında bir deneyim ve beklentiye sahiptir. Okurun daha önceki tecrübeleri yeni öğrenmelerini anlamlandırma sürecinde öneme sahiptir. Ayrıca yazarın boşlukların ve belirsizliklerin doldurulması noktasında okura tanıdığı serbestlik postmodern bakışa sahip bireyin hürriyetini ifade etmektedir. Alımlama estetiğine göre her

sanat yapıtı arka planına, bu alanlardaki karanlık odalara açılan kapıların anahtarını kendi cebinde taşır; her birinin birçok kapısı, birçok anahtarı olabilir. Bu yapıtları çözümlediğini düşünen bir tüketici kendini önemli sayacaktır, kendini üreten biri olarak görmeye başlayacak, yüreklenecek, sanata ilgisi artacaktır (Özbek, 2005: 28).

Bunun yanında kurmaca metinlerdeki gerçekliğin temellerini ararken tarihsel, toplumsal ve kültürel altyapıyı işaret eden alımlamacı bakış postmodern anlayışın “çok kültürlülük” bakış açısıyla bir bütünlük arz etmektedir.

Postmodernizm, hâkim gücün etkisi altında bulunmaya karşıdır. Ona göre çoğulculuk, çok kültürlülük teşvik edilmelidir ve mükemmel toplum arayışlarına son verilmelidir. Bu noktada modernizmin alt kültür, üst kültür gibi sınıflandırmaları anlamsızdır. Aydın’a göre: “Postmodernizmin dünyası zıtlıkların, çelişkilerin, eklektik yapıların birbirine karıştığı bir dünyadır. Postmodern kültürde toplumun bütünlükçü yapısı ve eş güdümlü bir sistem olduğu, her parçasının birbiriyle ilişkili olduğu düşüncesi terk edilmiştir” (Aydın, 2006: 11). Zira bu tekdüze bakış açısıyla ortaya konan zihniyet, toplumun ortak ürünü olan kültürel değerleri fakirleştirecek ve kültürel unsurların gelişmesine ket vuracaktır.

Postmodernizmin Eğitime Yansımaları:

İçinde bulunduğumuz dönem, yeni bir tanımlamayı öne çıkarmaktadır: postmodernizm. Küreselleşen dünyada, dünyanın bir köye dönüştüğü şeklindeki benzetmeler boşuna değildir. Her an pek çok değişiklik hayatımıza girmekte, toplumlar kapılarını daha iyi bir geleceği oluşturacak farklılıklara, yeniliklere açmaktadırlar. Bu yeni dönemde mevcut olanın sorgulanması, işlevini yitirenlerin yerlerini terk etmesi adeta bir zorunluluk olmuştur. Günümüz eğitim anlayışı ve okullar da bu dönemde yeniden sorgulanmak, bir stres testinden geçmek zorunluluğuyla karşılaşmışlardır. Bu bağlamda modern eğitim anlayışının temel dinamiklerini altüst edecek görüşler, sanayi sonrası postmodern anlayışından yükselmiştir.

Toplumsal yenileşmede bir üst aşamayı temsil eden postmodern eğitim, modern sanayi toplumu anlayışının ötesindedir. Tezcan (1993: 40), bir yazısında “Postmodern çağdaki eğitim, bir önceki dönem olan sanayi toplumundan oldukça farklıdır. Örneğin sanayi toplumunda çocuklar, kendilerine gösterilen yerlere oturmuş, sert adımlarla yürümeyi öğrenmiş, ders saatleri zillerle başlayıp bitmiştir. Bireycilikten uzak, set ve katı gruplandırma sistemleri, notlarla değerlendirme, öğretmenin otoriter tutumu sanayi dönemi eğitiminde en belirgin özelliklerdi.” derken bu farklılığı açık bir şekilde ortaya koymuştur.

Ülkemizde 90’lı yıllarda tartışılmaya başlanan postmodernizmin ülkemiz eğitim sistemine yansımaları, MEB’in ilköğretim programlarında 2004 yılında yaptığı önemli

değişimlerle mümkün kılınmıştır. MEB yapılandırmacılık anlayışıyla yenilediği ilköğretim programını, aceleye getirildiği yönündeki eleştirilere rağmen (Akpınar vd., 2010: 141) postmodernizm adı geçmeksizin bu anlayışa uygun şekilde revize etmiştir.

Yerleşik modern eğitim anlayışının değişmesi hususunda postmodernizmin getirdiği yeniliklerin ne derece ikna edici olduğunu anlamak için bu iki eğitim anlayışının da vadettikleri ve sundukları üzerinde durmakta fayda görüyoruz. Bu bağlamda bir fikir vermesi açısından hazırlamış olduğumuz tablo aşağıdaki gibidir:

Tablo 1: Modern ve Postmodern Eğitimin Karşılaştırması

Modern Eğitim	Postmodern Eğitim
Pozitivist paradigma	Yorumsamacı paradigma
Eğitimde yeni olan esastır. Geleneksel, alışılmış olan yeni olan eğilime tabi olmalıdır.	Modern olanın sorgulanmaksızın kabul edilmesi fikri doğru değildir.
Bilginin nesnelliği temel alınmalıdır. Öğretmen, bilginin kaynağı konumundaki otoriteyi temsil eder.	Bilgi öznelidir. Öğrenci, ön bilgilerinden hareketle bilgiyi yapılandırır.
Kesin, nesnel bilgiye ulaşma amacı vardır. Doğru bilgi nesnel olana uygunluğu ölçüsünde kabul görür.	Nesnel bilgi yoktur. Bireyler bilgiyi tarafsız bir biçimde elde edemez; çünkü her kişi bilgiyi kendi zihinsel süreçleriyle yapılandırır.
Öğrenci pasif konumdadır. Ondan beklenen, istenen bilgiyi almak ve davranışa dönüştürmektir.	Öğrenci etkindir. Bilgiyi, öznel kavram ve deneyimleriyle kendisi organize eder.
Öğretmen bilginin eğitim ortamındaki temsilcisidir. Amacı nesnel, değişmeyen doğru bilgiyi öğrenciye aktarmaktır.	Öğretmen, öğrencilerin kendi bireyselliklerini yansıtmaları noktasında bir rehberdir. Öğretmenin kati otoritesi kabul edilemez.
Öğrenci ve öğretmen arasında öğretmenin sorgulanmayan otoritesinden ileri gelen belli bir mesafe vardır.	Öğretmen ve öğrenci arasında güvene dayalı bir ilişki vardır. Çünkü kati otorite, öğretmen ve öğrencinin etkili şekilde kaynaşmasını önleyebilir.
Somut dünya gerçekliği yerine soyut gerçeklik önem kazanır.	Somut gerçeklikle soyut gerçeklik iç içedir.
Genellenebilir.	Duruma göre biçimlenir.
Tek doğru vardır.	Çoğulculuk anlayışı egemendir.

Pozitivist paradigma etkisindeki modern eğitim anlayışına göre, geleneksel olan yeni olana tabi olmalıdır. Yerleşmiş olan yeniye entegre edilmelidir. Postmodern bakış, bu fikre karşı olduğu için modernizmin evrensel değerleri esas alan yaklaşımını kabul edilemez bulur.

Bilgi toplumunda gerçek sermaye ve zenginlik yaratan başlıca kaynak, bilgidir (Tezcan, 1993: 43). Modernizm bu bilginin nesnellikliğini, doğrununsa tek olduğunu savunur. Zira modern anlayışta, doğrunun tek olması fikrinden hareketle disiplinli, itaatkar, prototip insan tipi yetiştirmek ana amaçtır. Postmodernizm, yorumsamacı bakışı özelliğiyle bu fikri yerer; herkes düşüncesinde özgürdür. Doğru tek değil, birey sayısı kadardır.

Modern çağda eğitim anlayışında öğretmen tartışılmaz bir yere sahiptir. Onun sorgulanmayan otoritesi ve bilginin yegâne kaynağı olduğu yönündeki düşünceleri postmodern eğitim anlayışında karşılık bulamamaktadır. Buna göre öğretmen, bilginin aktarıcısı olmak

yerine bilgiye ulaşmada bir rehber olarak yeniden tanımlanabilir. Şahin bu süreçte, ülkemizdeki mevcut durumu şu sözleriyle dile getirmektedir:

Bilgi Çağı'nda -özellikle insan beyninin işleyişinin sırları çözüldükçe ve davranışımızın nedenleri anlaşılmaya başlandıkça- elde edilen yeni bilgiler ışığında artık eğitim, öğretim, öğrenme, okul, öğretmen, öğrenci kavramlarının anlamları da değişmiştir. Ancak yüz elli yıldır gerek dünyanın pek çok ülkesinde gerekse ülkemizdeki okullarda öğrenme ortamları neredeyse aynıdır. Hâlâ öğretmenlerimiz öğrencilerden daha yüksek bir yerde (kürsüde) ve bir kara tahta önünde (ki bu süreçte değişen tek şey, bazı okullarda tahtanın rengidir) yalnızca birbirlerinin ensesini görebilen, askerler gibi sıraya dizilmiş öğrencilere ve çoğunlukla onların ilgi duymadıkları, merak etmedikleri konular hakkında sürekli bir şeyler anlatmaya çalışmaktadırlar (Şahin, 2004: 1).

Tofler postmodern çağdaki eğitim ortamı hakkında daha farklı bir tablo çizerek önemli bir ayrımı gözler önüne serer:

Geleceğin okullarında çocuk, çok değişik deneyler içinde bulunacaktır. Birçok öğretmenli ve tek öğrencili sınıflar, birçok öğretmen ve bir öğrenci topluluğundan oluşan sınıflar olacaktır. Öğrenciler geçici görev toplulukları, proje grupları olarak çalışacaklardır. Öğrenciler sürekli grup değiştirecek, zaman zaman bir başına çalışacaklardır. Tüm bunlardan amaç, çocuğu geleceğin kalıcı olmayan organizasyonlarına hazırlamaktır (Tofler, 1981, Akt: Tezcan, 1993: 41).

Nitekim geleceğin kalıcı olmayan organizasyonlarında ihtiyaç duyulacak birey salt okuma yazma, aritmetik bilen birey değil; bilgisayar gibi teknolojik araçları kullanma becerisine sahip, sosyal yönü gelişmiş, geçici görev grupları ve bireysel etkinliklerde faal bir yapıya sahip bireydir.

Postmodern anlayışın eğitime getirdiği yenilikler, yapılandırmacılık anlayışı ekseninde ortaya çıkmıştır. Postmodern eğitim özetle bireyin eğitimin ana öznesi olduğu, bilginin durumsallık arz ettiği, yorumsanabilir bir yapı içerdiği, öğretmeden ziyade bilginin arama ve keşifle elde edilebileceği şeklinde ifade edilebilir.

Kurt, postmodernizmin eğitime yansımalarını şu şekilde dile getirmektedir:

Hızlı değişimler sanat alınıyla sınırlı değildir. Toplumun her unsurunu ve katmanını doğal olarak etkilemişlerdir. Yıllar boyunca bütün anlatılara kendilerini adamak zorunda olan insanlar ve toplumlar artık kendi seslerinin de yaşamlarında belirleyici olması gerektiğini vurgulamaya başlamışlardır. Bu anlamda, insan yaşamında en önemli süreçlerden olan eğitimin de yeniden anlatılması gereği doğmuştur. Bu bir anlamda eğitimin, Hiedegger'in 'varolmayı', Freud'un 'ruhu', Nietzsche'nin de

‘bilmeyi’ adadığı gibi Derid’nın anlatisıyla ‘silinme altında’ (sous rature) alınması ve yapıbozumu yapılması anlamına gelir. Eğitim farklı kitlelere de seslenmeli, tarihin bir sayfasına itilmişlerin seslerinin de eğitim süreçlerinde var olmasını sağlamalıdır. Bu bağlamda postmodern düşüncenin eğitime yansması kaçınılmaz olmuştur (Kurt, 2009: 86).

Postmodern dönemde zaman, mekân, ilişkiler farklı boyutlarda ele alınarak eleştirilmiştir. Yeni anlamlar yüklenerek zenginleştirilen bu kavramlar beraberinde insanla ilgili, onun yeni çağdaki misyonu ve konumu hakkında yeni beklentileri de ortaya çıkarmıştır. Şahin’e (2004: 9) göre bu beklentiyi karşılayabilecek bireyin nitelikleri şöyledir:

Postmodern toplumlarda eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme çok kültürlülük, problem çözme, bilgi ve iletişim becerileri, lokal olduğu kadar evrensel değerlerle donanmış, farklı durumlara adapte olabilen, esnek niteliklerde, iletişim, işbirliği, araştırma, yaşama ve üretim yeterliliği olan bireyler önceliklidir. Hızlı ve öngörülmez değişimle baş etme, empati ve hayal gücü önemli niteliklerdir. Özgüven, özmotivasyon, kendini ve sınırlarını tanıma, olumlu özbenlik, otokontrol ve özdenetim yeteneği olan bireyle başarılı bireyler olacaktır.

Postmodern anlayışta ortaya çıkan yeni birey algısının eğitim alanındaki mevcut algıya da kökünden değiştirmesi kaçınılmaz görünmektedir.

Eğitim üzerindeki postmodern etkiyi şu şekilde özetlemek mümkündür:¹

Çoğulculuk: Birden çok yargı, farklılıkların zenginliği, öğrencinin yeteneğine göre eğitim dikkate alınmalıdır. Tek bir merkezden yönetilen ve bireyin ihtiyacına uygun, esnek programlar tercih edilmelidir. Yani farklı programların eğitim-öğretimde birlikte uygulanması gerekir.

Yaşama Dönük Bilgi: Eğitim birden çok bilgiyi öğrenciye aktarma zorunluluğundan kurtulmalıdır. Bilginin işe yarar olanları, gerçek yaşamda karşılık bulan boyutu eğitim sürecinde etkin olmalıdır. Buna göre birey, yeteneklerini geliştirebileceğini düşündüğü alanlara yönelmelidir.

Kültürel Görecelilik: “Herkesin doğrusu kendine” görüşünden hareketle tek bir evrensel gerçeklik fikrindense bir kültürel görelilik önemlidir.

Kişiliğin Özerkliği: Herkes düşünüş, yaşayış ve eylemlerinde serbesttir. Bir otoritenin tesiri altında olmak değil, bireyin bağımsız kişiliği hâkim kılınmalıdır.

¹ Maddeler tespit edilirken Yrd. Doç. Dr. Hasan Aydın’ın “Eleştirel Aklın Işığında Postmodernizm, Temel Dayanakları ve Eğitim Felsefesi” ile Burhan Akpınar vd.’nin “Postmodernizmin İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Yansımaları” adlı eserlerinden istifade edilmiştir.

Bilgi Bankası: Birey ihtiyacı olan bilgiyi, oluşturulacak bilgi bankasından kendi seçmelidir. Okullar bu bağlamda bilgi bankalarıdır.

Bilgisayar Desteği: Yeni dönemde bilgisayarlar öğretmenin bilgi kaynağı olma rolünü üstlendiği için okul; toplumsal beceri, genel kültür gibi konularda aktif olmalıdır.

Hayata Hazırlık: İlk ve orta öğretimde bilgiyi üretmek değil, bireyi yaşama hazırlamak esastır. Bilgiyi üretmek, yükseköğretimde olmalıdır.

Sonuç:

Toplumların çağa ayak uydurması, yeni beklentilere cevap verebilmesi için gelişim ve değişimin süreklilik arz etmesi gerekmektedir. Bunun sistematik bir çerçevede sağlanabilmesi için hiç şüphe yok ki eğitim programları ve süreçleri istenilen düzeyde donanıma sahip bireylerin yetiştirilmesi adına yeniliklere açık olmalıdır. 90'lı yıllarda ülke gündemimize giren postmodernizm öngördüğü yeniliklerle dikkat çekmiştir. Modernizmin tek tip birey yetiştirme anlayışı karşısında postmodernizm çoğulculuk, kültürel görecelilik, kişiliğin özerkliği, problem çözme, iletişim becerileri gibi söylemleri vurgulamaktadır. Bu doğrultuda postmodernizmin çizdiği birey profilinin -empati kurma, değişimlere hızlı şekilde ayak uydurma, olumlu özben algısı, özgüven, motivasyon, otokontrol sahibi birey gibi- nitelikleri daha kabul edilebilir seviyededir.

Çağdaş öğretim anlayışına baktığımızda öğrencinin eğitim-öğretim faaliyetlerinin merkezine oturtulduğunu görmekteyiz. Pasif hâlden sıyrılarak etkin bir özneye evrilen öğrenci, düşünme sürecinde kendine tanınan hürriyetle günümüzde yeniden tanımlanır olmuştur. Edebiyatta okur algısının bu doğrultuya paralel fikirleri dikkate şayandır. Moran (2008: 240), “Modernist edebiyat okuru edilgen durumdan çıkararak, karakter, olay, zaman ya da mekân ile ilgili karanlık bırakılmış birçok noktayı çözmeye davet eder.” derken yeni okurun niteliğine vurgu yapar.

Bir metin karşısında bir edebiyat eğitimcisinin takınacağı katı, kesin, tekçi ve tekelsel tavır kabul edilemez bulan Çetişli'nin (2006: 82) görüşleri, postmodernizmin kişiliğin özerkliği bağlamındaki tespitlerimizi destekler niteliktedir.

Alımlama estetiğinin okurun metni okumadan önceki tecrübelerinin metni anlamlandırmada büyük öneme sahip olduğu inancı bize yapılandırmacı anlayışa eşit söylemleri düşündürmektedir. Dolayısıyla bunu alımlamacı bakışın postmodern çıktıları olarak yorumlamamız mümkündür.

Yeni öğretim programımızda bilginin öğrenci tarafından yapılandırılması yönündeki telkinler, programın hazırlanışında postmodern düşüncenin dikkate alındığı izlenimini uyandırmaktadır. Bireylerin hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri (MEB: 4) noktasında postmodern vurgulara eğitim programında elbette yer verilmelidir. Ancak bireyden bağımsız nesnel bilginin olamayacağı çağrışımları kapsamındaki tezleri aşırı göreceli, çok kültürlü ve yerel olması münasebetiyle dersin işlenebilirliğini zorlaştırması bağlamında postmodernizmin doğurabileceği sakıncalara yönelik eleştirilere engel teşkil etmeyecektir. Bu anlamda tek başına postmodern bir anlayışın eğitimde tartışmalara yol açabileceği de su götürmezdir.

Kaynaklar:

- AKPINAR, B. ÇAKMAK, Z. ve KARA, C. (2010). Postmodernizmin İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Yansımaları. *Fırat Üniversitesi. Sosyal Bilgiler Dergisi*, 20(2), 137-160.
- AYDIN, H. (2006). Eleştirel Aklın Işığında Postmodernizm, Temel Dayanakları ve Eğitim Felsefesi. *Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 1-15. www.turkoloji.cukurova.edu.tr (Erişim Tarihi: 09.04.2013).
- ÇETİŞLİ, İ. (2006). Edebiyat Eğitiminde Edebî Metnin Yeri ve Anlamı. *Millî Eğitim Dergisi*, 169, 75-83.
- KALE, N. (1995). Postmodernizm Hermeneutik ve Eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 28(2), 281-292.
- KARASAR, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayınları.
- KURT, M. (2009). Postmodern Eğitim: Eleştirel ve Sınırsal Eğitim Bilimi. 84-93. <http://www.world-education-center.org/index.php/cjes/article/download/11/8> (Erişim Tarihi: 09.04.2013).
- MEB, Türkçe 6. 7. ve 8. Sınıflar Türkçe Öğretim Programı ve Kılavuzu. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx/> (Erişim Tarihi: 25.04.2013).
- MORAN, B. (2008). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- ÖZBEK, Y. (2005). *Postmodernizm ve Alımlama Estetiği*. Konya: Çizgi Yayınları.
- ŞAHİN, İ. (2004). Postmodern Çağ ve Hümanist Eğitim, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya. 1-10.
- ŞİMŞEK, H. ve YILDIRIM, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- TEZCAN, M. (1993). Postmodernizm ve Eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26(1), 39-50.